אם במתנה נוטלן לא כך יפה כחו כיצד מוכרת אמר רבי דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא מוכרת אחת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב יהודה מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר אמימר [א]הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר ליה רב אשי לאמימר דרב הונא מאי אמר ליה [א]לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה קמיבעיא להו בדרב יוסף [ב]דאמר רב יוסף [ב]ארמלתא דזבין אחריות איתמי ובי דינא דזבין אחריות איתמי מאי כיון דאחריות איתמי טרפא או דלמא מצי אמרי לה נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עילוך אחריות דנפשך מי לא קבולי קבילת אמר ליה תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא ודלמא [ג]עצה טובה קא משמע לן דלא ליקרו לה הדרינתא א"כ ליתני גובה כתובתה מן השאר מאי סמך לה [ג]שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא איבעיא להו זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני או לא הדרי זביני תא שמע דההוא גברא דזבין ארעא לרב פפא דאצטריכו ליה זוזי למיזבן תורי לסוף לא איצטריכו ליה ואהדריה ניהליה רב פפא לארעיה [ד]לפנים משורת הדין הוא דעבד ת"ש דההוא בצורתא דהוה בנהרדעא זבנינהו כולי עלמא לאפדנייהו לסוף אתו חיטי אמר להו רב נחמן דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו התם נמי זביני בטעות הוו דאיגלאי מילתא דארבא בעקולי הוה קיימא אי הכי היינו דאמר ליה רמי בר שמואל לרב נחמן אם כן נמצאת מכשילן לעתיד לבא אמר ליה אטו כל יומא בצורתא שכיחא אמר ליה אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיחא [ד]והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני: **מתני'** [ה][ה]אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין ר' שמעון אומר מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין: **גמ'** בשלמא מן הנשואין משום מזוני אלא

אם נטלן במתנה לא כך כחו יפה. שיוכל לטרוף לקוחות על המוכר ולא יוכל לטרוף על המתנה אף זו על המזונות לא תוכל לטרוף לקוחות ועל הכתובה תטרוף אותם. ואם מפני היתומים שלא יאמרו הכל לכתובה מכרת ונתקבלת כתובתיך יכולה היא להעמיד עדים שיראו את הנמכר למזונות ואם תצטרך לכך יבאו ויעידו ואת הנמכר לכתובה לא תודיע מפני הלקוחות: **מוכרת לשנים עשר חודש.** כדי מזונות של שנה תמכור יחד: **ולוקח.** לא ימסור לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים: **מהו שתחזור ותטרוף.** אותם הקרקעות עצמן: **ארמלתא דזבין.** שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: **אחריות איתמי.** אחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהרי עליהן היה החוב: **טרפא.** והם יחזרו על היתומים: **מוכרת והולכת.** למזונות: **עד.** שלא יותר קרקע ליורשים אלא שיעור כתובתה: **וסמך לה.** ואותו השאר יהא סמך לה לגבות משם כתובתה: **זבין ולא איצטריכו ליה זוזי.** מכר שדהו ואנו יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרגמטיא פלונית באותן מעות: **ולא איצטריכו ליה זוזי.** שחזרו בהן המוכרים: **בצורתא.** יוקר הבא בשערים פתאום: **זבנינהו לאפדנייהו.** לקנות חטין: **דארבי בעקולי הוו קיימי.** שעל ידי שגדל הנהר הוצרכו הספינות ללכת עקלקלות ואילו ידעו המוכרים כן לא היו מוכרים בתיהם ומשעת מכירה הוה ליה טעות אבל היכא דמכירה לאו בטעות הואי כגון חזרו בהן מוכרי החיטין לאחר שמכרו אלו בתיהם או שבאו חיטין ממקום אחר שעדיין לא נעקרו ממקומם לא הדרי: **אי הכי היינו ודאי דאמר ליה כו' נמצאת מכשילן.** דאי בעי לזבוני קרקע לא ימצאו קונים: **ואמר ליה אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיח.** ומיישינן דלמא אתו ארבי דקיימי בעקולי והדרי זבינייהו. שמע מינה טעמא משום מקח טעות הוי דאי בדאתו חטין ממקום קרוב או שבאו נאלו לבדם דטעמא משום זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הוה מידי דלא שכיח הוא וליכא מכשול: **מתני' בין מן האירוסין.** שאין לה מזונות ומוכרת לכתובה: **בין מן הנשואין.** שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בבית דין: **רבי שמעון אומר מן הנשואין.** שהיא מוכרת למזונות: **מוכרת שלא בבית דין.** שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בבית דין: **גמ'**

או דלמא נהי דאחריות דעלמא כו'. ולא דמי להא דלעיל (דף נג.) דראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר ראובן ולקחה משמעון באחריות דבמסקנא אמר רבא נהי דלאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה לא דמי דהתם ודאי כיון שראובן לוה דין הוא שיטרפו ממנו הקרקע ואין על שמעון לפרוע כיון דבאת לידי ראובן הנאה שקבל המעות אבל הכא שהיורשין חייבין לה מזונות יכולה למכור ולחזור ולטרוף שהרי כשחוזרת וטורפת חוב שלה היא נפרעת ואין כאן עיוות הדין כלל:

וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר. וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת למזונות ובין מה שתמכור לכתובה נפקא מינה שתוכל למכור ביחד כדי כתובתה אבל למזונות אינה מוכרת אלא לששה חדשי' ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ועוד אם נשאת אחר שמכרה הלוקח לא יתן כי אם אחת לל' יום ולא תוכל לגבות מהן לכתובה דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדה:

מאי סמך לה ש"מ שיירא אין לא שיירא לא. וא"ת תקשי מהכא לרמי בר חמא דהוה בעי למימר לעיל גבי ראובן שמכר שדה לשמעון דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה והא בהך ברייתא אמרי' גבי אשה אחריות דנפשה מיהא קיבלה עלה וכ"ש התם לפי מה שפירשנו לעיל וי"ל דמצי למימר רמי בר חמא דהכא ודאי אחריות דנפשה מקבלת ו)[אע"ג דלאחריות איתמי היינו מעלמא אבל אנפשה מיהו קיבלה] דהא אינה מוכרת בהדיא שלא באחריות אבל התם שמכר לו בהדיא שלא באחריות אפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה. מ"ר:

זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני כו'. וכגון שגילה דעתו בשעת המכר דאמר לזבון תורי קא זבין להו דאי שתק הוו להו דברים שבלב וכן בפרק ב' דקידושין (דף מט:) גבי ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל התם נמי בדגלי דעתיה ויש דברים שאינו מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל דזהו דבר שאין רגילין למכור אדעתא דהכי התם ודאי אין מועיל גילוי דעת שאם לא תאמר כן מעכשיו אין צריך לשום תנאי אלא גילוי דעת בעלמא ובכל מקום בעינן דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן תנאי כפול אלא ודאי גילוי דעת במילתא שאין רגילות לעשות כן לא מהני עד שיתנה ויש דברים דאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מברחת דלעיל פרק האשה שנפלו (דף עט. ושם) וכן ההיא דבפרק מי שמת (ב"ב קנב. וקמו:) דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותב. מ"ר:

אי הכי היינו דא"ל רמי בר שמואל לרב נחמן א"כ נמצאת מכשילן כו'. פי' רש"י אי הכי היינו ודאי דא"ל נמצאת מכשילן כו' א"ל בצורתא משכח שכיחי וחיים דלמא אתו ארבי בעקולי והדרי זביני דאי בדאתו ממקום קרוב או שבאו נאלו לבדן דטעמא משום דזבין ולא איצטריך ליה זוזי הדרי זביני מילתא דלא שכיח הוא וליכא מכשול וקשה לפירוש זה דמאי הוכחה היא לעולם אימא לך משום דלא אצטריכו ליה זוזי הדרי זביני ומיהו כל שכן היכא דהוו בעקולי כדמוכח שמעתא דאז הוי מקח טעות יותר ואם כן שפיר קאמר דנמצאת מכשילן לעתיד הואיל דבכל ענין הדרי זביני כדפרשינן הלכך נראה כמו שפירש רשב"ם אי הכי קושיא הוא הואיל דאמר דהאי הדרי זביני דוקא משום דבעקולי הוו קיימי היכי קאמר בצורתא בנהרדעא משכח שכיח הלא זאת בצורתא דארבי בעקולי הוו קיימי פשיטא דלא שכיח הוא ובשלמא אי פשטינן מינה זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני היינו ודאי דשכיחא דרוב פעמים היה להם בצורתא וניחא נמי לפי זה הא דפסקינן הלכתא לפי פשיטות הבעיא:

אלמנה

מסורת הש"ס

א) [ערכין קכ: וש"נ], ב) לקמן ק., ג) [לעיל פה: וש"נ], ד) [ברכות ז. מה: ב"ק נט: ב"מ כד: ל:], ה) ב"מ לב., ו) ח"י כ"י, ז) [עמ: ד"ה כתמתיטהו].

◆

מוסף רש"י

ארמלתא דזבין אחריות איתמי. אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח כמוה, חוזר הלוקח על היתומים, **ובי דינא דזבין.** שדה יתומים למזון האשה והבנות, אחריות איתמי (לקמן ק.). **אלמנה.** הניזונת מנכסי יתומים, **מוכרת.** למזונות, **שלא בבית דין.** ובלבד שיראו שנים שלא תמכור בזול (ב"מ לב.).

◆

תוספות רי"ד

כיצד מוכרת אמר רבי דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא לי"ב חודש ולוקח מפרנס א' לשלשים יום פי' מוכרת מן הנכסים כשיעור מזונות שנה א' ולא יתנו לה כל המעות ביחד שמא תמות אלא יתנו המעות להיתומים: אמר אמימר הל' [מוכרת] לו' חדשים ולוקח מפרנס א' לל' יום א"ל ר"א לאמימר הא דר"ה מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל: בעא מיניה מר"ש. מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה. פי' אותן הקרקעות עצמן שמוכרן למזונותי' וקמבעי' להו בדר"י דאר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמי וב"ד דזבין אחריותא איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא א"ד מצי א"ל נהי דאחריותא דעלמא לא קבלת עלך אחריותא דנפשך קביל קבלית א"ל ר"ש תניתוה מוכרת והולכת עד כדי דמי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר ש"מ שייר אין לא שייר לא פי' מוכרת והולכת למזונות עד שלא ישאר קרקע ליתומים אלא שיעור כתובתה שיהיה לה סמך לגבות כתובתה משם ש"מ מדקתני סמך לה שתגבה מן השאר דוקא אם נשארו נכסים ליתומים אית לה סמך לגבות כתובתה אבל אם לא נשארו נכסים ליתומים אין לה סמך לגבות מן הלקוחות דאחריות דנפשה קבילי עלה עיין בערך

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פי"ח מהלכות אישות הל' כא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ל:

יח ב מיי' פי"ז שם הל' יג ופי"ב מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כט וסימן קג סעיף ב וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ד:

יט ג טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף כט (ל):

כ ד מיי' פי"א מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ג:

כא ה מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קג סעיף א:

◆

תוספות רי"ד (המשך)

ג"א בפ"ה: איבעי' להו זבין ולא איצטריכו לי' זוזי הדרי זביני או לא ת"ש דההוא בצורתא דהות בנהרדעא ובנינהו כ"ע לאפדנייהו למיזבן חיטי לסוף אתי חיטי ואר"נ דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו ומסיק תלמודא והל' זבין ולא איצטריכו לי' זוזי הדרי זביני פי' ודוקא כגון שפירש בפיו דאדעת' דהכי קמזבינינא דאי לא פירש דברים שבלב אין דברים אע"ג דידעי ביה שכנים ומוכחא מילתא דהכי אמרי' בפ' האיש מקדש ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתי' למיסק לא"י ובעידנא דזבין לא אמר מידי א"ר הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים עיין מ"ש שם דאע"ג דמוכח מילתא לעלמא דאדעתא למיסק זבין כגון שידעו בו שכנים שהי' בדעתו לעלות אפ"ה כיון שלא פי' בפיו בעת המכירה כי הוא רוצה לעלות אמרי' דברים שבלב אינן דברים: מתני' אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד רש"א מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות ל"ת אלא בב"ד פי' למזונותי' שא"י להמתין עד שיזקק לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין לה מזונות כ"א כתובה אינה רשאית למכור שלא בבית דין ואין הל' כר"ש דקיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ואמרינן עלה בפרק אלו מציאות אמר ר' יוסף אמר ר' נחמן אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות: בשלמא מן הנשואין משום מזוני וא"י